

Drewnowski, Jerzy

Narada w sprawie badań nad teoretycznymi zagadnieniami naukoznawstwa

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 11/4, 407-408

1966

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

POSIEDZENIE RADY NAUKOWEJ ZAKŁADU HISTORII NAUKI
I TECHNIKI PAN

Dnia 25 maja br. odbyło się pod przewodnictwem prof. J. Pazdura posiedzenie Rady Naukowej Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN. Obrady — poza sprawami personalnymi — dotyczyły planu wydawniczego Zakładu na rok 1967. W planie tym wysuwają się na czoło dwie pozycje: *Akta XI Międzynarodowego Kongresu Historii Nauki* oraz pierwszy tom *Zarysu historii nauki polskiej*. Rada po dyskusji zaopiniowała plan pozytywnie, zalecając jedynie uzyskanie dodatkowej recenzji pracy dra R. Bugaja o Sędziwoju.

J. S.

NARADA W SPRAWIE BADAŃ NAD TEORETYCZNYMI
ZAGADNIENIAMI NAUKOZNAWSTWA

Dnia 25 maja br. odbyła się w Zakładzie Historii Nauki i Techniki PAN w Warszawie narada na temat badań nad teoretycznymi zagadnieniami naukoznawstwa. Naradę zagał kierownik zakładu prof. B. Suchodolski, charakteryzując różnorodność aspektów naukoznawstwa i podkreślając różnicę między badaniami koncentrującymi się na problemach teoretycznych a badaniami prowadzonymi w Pracowni Badań Naukoznawczych zakładu, mającymi cele przede wszystkim użytkowe: pomoc w racjonalnym planowaniu, organizowaniu i finansowaniu rozwoju nauki.

Dyskusję otworzył prof. P. Rybicki (Kraków) referatem na temat teoretycznych problemów naukoznawstwa. Referent wyróżnił cztery kierunki badań naukoznawczych: dziedzinę refleksji filozoficznej nad drogami poznania, posiadającą najdawniejsze tradycje; umiejętność o nastawieniu praktycznym, obejmującą głównie wiedzę o środkach ludzkich i materialnych, łożonych na uprawianie nauki; historię nauki, która dotychczas była właściwie tylko historią poszczególnych dyscyplin; socjologię nauki, obecnie wiążącą się coraz ściślej z historią nauki. Dwie ostatnie dziedziny zbliżają się najbardziej do teoretycznie pojętej dyscypliny, mającej za przedmiot badań naukę. Dyscyplina ta powinna spełniać dwa postulaty. Po pierwsze, konieczne jest odróżnienie czynności od wytworu, procesu poznania od jego zobiektywizowanych wyników; wymaga tego daleko posunięta specjalizacja nauk, gdyż dziś nikt nie może już być naukoznawcą z punktu widzenia wytworów nauki i dopiero przesunięcie akcentu na działalność naukową stwarza realne szanse uchwycenia pewnych ogólnych prawidłowości. Drugim równie ważnym postulatem jest zasada nieidentyfikacji autora i jego działalności naukowej: nauka powinna być rozważana jako przedmiot zewnętrzny w stosunku do ludzi, którzy ją uprawiają.

Odnosnie do kryteriów naukowości prof. Rybicki zaproponował przyjęcie definicji relatywistyczno-historycznej, wedle której nauką jest to, co w każdorazowych warunkach historycznych było uważane za naukę przez tych, którzy ją uprawiali, oraz przez ich otoczenie. Referent silnie zaakcentował potrzebę rozpatry-

wania rozwoju nauki w dwóch płaszczyznach: ujęć genetyczno-kausalnych i ujęć funkcjonalnych.

Kończąc referat, prof. Rybicki wskazał kilka problemów, nad którymi warto dyskutować: wytwarzanie się specyfiki nauki, jej dziejowe kształtowanie się, tworzenie się instytucji i zrzeszeń naukowych oraz grup nieformalnych uprawiających naukę.

W dyskusji na plan pierwszy wysunęły się główne potrzeby naszego naukownictwa, a w szczególności zagadnienia organizacji i planowania badań naukowych. Prof. Tuszek scharakteryzował prace kierowanej przez siebie Pracowni Badań Naukowych, a dr Z. Kowalewski omówił działalność kierowanego przez prof. T. Kotarbińskiego Konwersatorium Naukowych¹.

Kilku uczestników narady (prof. E. Olszewski, prof. A. Tuszek, dr Z. Kowalewski) mówiło o koordynacji badań naukowych, postulując rozwijanie współpracy między wszystkimi ośrodkami naukowymi, prowadzącymi takie badania.

Sprawę kształcenia młodej kadry naukowców uznano za szczególnie trudną, naukowictwem zajmować się bowiem muszą specjaliści różnych dyscyplin. Zwracano przy tym uwagę na możliwości płynące z nawiązania współpracy z niektórymi warszawskimi i krakowskimi katedrami filozofii, ekonomii i socjologii, rzucając myśl inicjowania prac magisterskich i doktorskich na tematy naukowe.

Za najważniejszą potrzebę współczesnego naukownictwa uczestnicy narady uznali zgodnie wskazanie węzłowych problemów badawczych. Prof. Tuszek dobitnie zaakcentował potrzebę stworzenia takiej hierarchii ważności problemów naukowych, która by w pełni odpowiadała wymaganiom naszej gospodarki narodowej. Prof. Suchodolski, nawiązując do postulowanego przez prof. Rybickiego historycznie relatywizującego rozumienia nauki, stwierdził, że tylko analiza specyfiki współczesnej nauki może stanowić podstawę dla dalszych poszukiwań.

Prof. Rybicki wystąpił z wnioskiem, by wyodrębnianie węzłowych problemów naukownictwa odbywało się w dwóch płaszczyznach: zagadnień teoretycznych i zagadnień organizacyjnych. Myśl tę podjął prof. Suchodolski, proponując opracowanie listy węzłowych zagadnień naukownictwa w dziedzinie teorii prof. Rybickiego, w dziedzinie zaś potrzeb praktycznych prof. Tuszki, na siebie zaś biorąc stworzenie na tej podstawie listy syntetycznej.

Jerzy Drewnowski

NOOSFERA TEILHARDA DE CHARDIN TEMATEM ZEBRANIA DYSKUSYJNEGO ZAKŁADU HISTORII NAUKI I TECHNIKI PAN

Dnia 18 stycznia br. Zakład Historii Nauki i Techniki PAN zorganizował w Pałacu Staszica w Warszawie spotkanie dyskusyjne, które zagaiły referaty: *Teilhardowska noosfera — nowa epoka rozwoju ludzkości* dra Tadeusza Płużańskiego z Wydziału Filozoficznego Uniwersytetu Warszawskiego oraz *Metodologiczne aspekty filozofii Teilharda de Chardin* dra Józefa Bańki z Wydziału Filozoficzno-Historycznego Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu.

Referat dra Płużańskiego skoncentrował się na Teilhardowskiej wizji świata i filozoficznej interpretacji tej wizji, zwłaszcza w odniesieniu do kosmogenezy, ze szczególnym uwzględnieniem jej ewolucji w noosferze; nazwą noosfery Teilhard oznaczył dążący do punktu Omega, do utożsamienia się z Bogiem układ myśli i świadomości ludzkiej, liczący obecnie paręset tysięcy lat, który nawarstwił się na poprzednie, niższe fazy ewolucji: geosferę — etap transformacji nieorganicznych

¹ Por. sprawozdania z działalności tego konwersatorium w nrach 3/1965 i 3/1966 „Kwartalnika”.